

"Χορογεωγραφία"

Η χώρα μου, το περιβάλλον μου μέσα από τον παραδοσιακό χορό και το τραγούδι

*"... αν αναζητήσουμε την αληθινή πηγή του χορού,
αν επιστρέψουμε δηλαδή στη φύση,
θα βρούμε πως ο χορός του μελλοντός είναι
ο χορός του παρελθόντος, ο χορός αιώνιος,
που ήταν και θα παραμένει πάντα ο ίδιος."*

Ισιδώρα Ντάνκαν, "Ο Χορός του Μέλλοντός μας"

Στόχοι

Το παρόν πρόγραμμα έχει ως στόχο οι μαθητές:

- Να γνωρίσουν τις γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας με τη συλλογή πληροφοριών και μέσα από την παραδοσιακή μουσική.
- Να γνωρίσουν μέσα από την ιστορία και τη μουσική λαϊκή παράδοση περιοχές, όπως η Μικρά Ασία, ο Πόντος, η Ανατολική Ρωμυλία και η Καππαδοκία.
- Να κατανοήσουν την άμεση σχέση που είχε ο άνθρωπος στο παρελθόν με το περιβάλλον και να πώς αυτό αποτυπώνεται στα δημοτικά τραγούδια.
- Να προσεγγίσουν τις έννοιες "περιβάλλον" και "φύση" διαχρονικά και να συγκρίνουν το "χθες" με το "σήμερα"
- Να προβληματιστούν σχετικά με την αλλοίωση και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.
- Να καλλιεργηθούν στοιχεία της λαϊκής παράδοσης και της πολιτισμικής μας κληρονομιάς με τη μελέτη και την εκμάθηση αντιπροσωπευτικών παραδοσιακών χορών κάθε περιοχής.
- Να αναπτύξουν ικανότητες αναζήτησης, ανάλυσης, σύνθεσης και παρουσίασης πληροφοριών, εργασίας σε μικρές ομάδες και δημιουργικής φαντασίας.

Λέξεις-κλειδιά : γεωγραφία, περιβάλλον, λαϊκή παράδοση, χορός, τραγούδι, φύση, σχέση ανθρώπου-περιβάλλοντος, βιοποικιλότητα, αλλοίωση/υποβάθμιση περιβάλλοντος, περιβάλλον και αειφορία.

Το δημοτικό τραγούδι, ως προϊόν της λαϊκής τέχνης, εκφράζει με ιδιαίτερη αμεσότητα τη σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον και τη φύση, αφού "στοιχεία της φύσης εμπεριέχονται συχνά στο δημοτικό τραγούδι, το οποίο αποτελεί ίσως το πιο πρώιμο παράδειγμα λογοτεχνίας που θέτει τον προβληματισμό για τον τρόπο με τον οποίον ο άνθρωπος αγαπά και διαχειρίζεται την φύση. Ο άνθρωπος πλάθει τραγούδια για τη φύση ζώντας μέσα σε ένα πιο φυσικό περιβάλλον και έχοντας πιο άμεση επαφή με αυτή. Η έντονη φυσιολατρία στο δημοτικό τραγούδι εμπνέει τον σεβασμό προς αυτήν και υποδηλώνει την εσωτερική αναγκαιότητα του ανθρώπου για την αρμονική του συνύπαρξη με τη φύση" (Κανατσούλη Μένη, 2005: 535-549 παρατίθεται από τους Αποστολοπούλου και Τρικούπη, 2009).

Ως εκ τούτου, το δημοτικό τραγούδι μπορεί να αποτελέσει ένα υποδειγματικό εργαλείο στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για την ευαισθητοποίηση του μαθητή στη σχέση του με το περιβάλλον. Επίσης, το δημοτικό τραγούδι μπορεί να συμβάλει στην εξοικείωση των μαθητών με τη γεωγραφία αλλά και την ανθρωπογεωγραφία του τόπου μας.

Οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς

Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται σε δύο φάσεις :

Α' φάση

Η πρώτη φάση, με την οποία θα ασχοληθούμε, περιλαμβάνει 3 διαφορετικές δραστηριότητες :

1^η Δραστηριότητα : **“Η χώρα μου, αυτή η ... άγνωστη χώρα”**.

2^η Δραστηριότητα : **“Βασιλικός θα γίνω στο παραθύρι σου”**.

3^η Δραστηριότητα: **“Κοιμήσου Περσεφόνη”**.

1^η Δραστηριότητα : “Η χώρα μου, αυτή η ... άγνωστη χώρα”

Η πρώτη δραστηριότητα έχει ως βασικό σκοπό να γνωρίσουν οι μαθητές τις διάφορες γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας, καθώς και περιοχές που υπήρξαν σημαντικές στην ιστορία του Ελληνισμού, και των οποίων η λαϊκή παράδοση και κληρονομιά είναι πολύ πλούσια.

- Χωρίζουμε τους μαθητές σε ομάδες των 3-4. Η κάθε ομάδα αναλαμβάνει από δύο ως τέσσερις γεωγραφικές περιοχές σύμφωνα με τον πίνακα που δίνεται στο αντίστοιχο φύλλο εργασίας.
- Η κάθε ομάδα θα πρέπει να συλλέξει και να καταγράψει τα στοιχεία-πληροφορίες που ζητούνται ξεχωριστά για κάθε γεωγραφική περιοχή που έχει επιλέξει να μελετήσει.
- Η κάθε ομάδα αναλαμβάνει να παρουσιάσει στην ολομέλεια τα αποτελέσματα της έρευνάς της χρησιμοποιώντας τις Νέες Τεχνολογίες.

2^η Δραστηριότητα : “Βασιλικός θα γίνω στο παραθύρι σου”

Η δεύτερη δραστηριότητα έχει ως βασικό σκοπό να γνωρίσουν οι μαθητές τα παραδοσιακά τραγούδια ανά γεωγραφική περιοχή, να τα μελετήσουν και να κατανοήσουν την άμεση

σχέση που έχει η λαϊκή μουσική παράδοση με τη φύση, και άρα τη στενή σχέση που είχε ο άνθρωπος στο παρελθόν με τη φύση.

- Ζητάμε από κάθε ομάδα να βρει τουλάχιστον 10 τραγούδια για κάθε μία από τις περιοχές που έχει αναλάβει να μελετήσει. Τα τραγούδια θα πρέπει να αναφέρονται στη φύση ή να περιέχουν στοιχεία της φύσης.
- Αφού οι μαθητές καταγράψουν τα τραγούδια, και τα μελετήσουν, θα συζητήσουν με την ομάδα τους τα θέματα που τίθενται προς διερεύνηση στο αντίστοιχο φύλλο εργασίας. Στη συνέχεια, θα καταγράψουν τα συμπεράσματά τους και θα τα συγκρίνουν με αυτά των άλλων ομάδων.
- Στο τέλος, οι μαθητές, εμπνεόμενοι από τα δημοτικά τραγούδια που έχουν μελετήσει και ακούσει, καλούνται να γράψουν ανά ομάδες ένα δικό τους δημοτικό τραγούδι με ελεύθερο θέμα, χρησιμοποιώντας όμως τα στοιχεία της φύσης, και σεβόμενοι τα βασικά χαρακτηριστικά της δημοτικής ποίησης. Η δραστηριότητα αυτή γίνεται σε συνεργασία με τον φιλόλογο. Σε αυτή τη φάση, είναι σημαντικό οι μαθητές να πειραματιστούν, να δημιουργήσουν, να απελευθερώσουν τη φαντασία τους και να παίξουν.

3^η Δραστηριότητα: “Κοιμήσου Περσεφόνη”

Η τρίτη δραστηριότητα έχει ως βασικό σκοπό να προβληματιστούν οι μαθητές σχετικά με την αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος και την ευθύνη που φέρει ο σύγχρονος άνθρωπος, που με τον τρόπο ζωής του το έχει υποβαθμίσει.

- Στην αρχή, ζητάμε από τους μαθητές να ακούσουν το τραγούδι του Μάνου Χατζιδάκι, “Ο εφιάλτης της Περσεφόνης” και να γράψει ο καθένας ξεχωριστά τις σκέψεις και τα συναισθήματα που του προκαλεί το τραγούδι.
- Στη συνέχεια, αφού χωριστούν σε ομάδες των 3-4 ατόμων, καλούμε τους μαθητές να σκεφτούν και να απαντήσουν στα ερωτήματα που σχετίζονται με την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, να διερευνήσουν τους παράγοντες στους οποίους οφείλονται οι αλλαγές, να συγκρίνουν το περιβάλλον και τη φύση, πώς ήταν στο παρελθόν και σήμερα. Το κομμάτι αυτής της δραστηριότητας μπορεί να γίνει και με καταιγισμό ιδεών.
- Τέλος, με αφορμή το τραγούδι, “Ο εφιάλτης της Περσεφόνης”, η κάθε ομάδα καλείται να φιλοτεχνήσει ένα έργο τέχνης (πίνακας, κολάζ, αφίσα). Η συγκεκριμένη δραστηριότητα γίνεται σε συνεργασία με τον καθηγητή των Καλλιτεχνικών.

Β' φάση

Στη δεύτερη φάση του προγράμματος, οι μαθητές καλούνται να μάθουν, σε συνεργασία με τον καθηγητή της Φυσικής Αγωγής, ένα-δύο αντιπροσωπευτικούς χορούς από κάθε περιοχή που έχουν μελετήσει, και ακόμα καλύτερα, τα συγκεκριμένα τραγούδια-χορούς, με τα οποία έχουν ασχοληθεί. Αν και δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας εργασίας, αυτή η φάση είναι ιδιαίτερα σημαντική, αφού η βιωματική προσέγγιση του δημοτικού τραγουδιού συμβάλλει στο να εξοικειωθούν περισσότερο οι μαθητές μας τόσο με την παραδοσιακή μουσική, όσο και με τη λαογραφία και τις ιδιαιτερότητες του κάθε τόπου, αλλά και στο να εκφραστούν κιναισθητικά.

Η δεύτερη φάση μπορεί να ξεκινήσει παράλληλα ή μετά τη 2η δραστηριότητα.

"Χορογεωγραφία"

1^ο Φύλλο Εργασίας

"Η χώρα μου, αυτή η ... άγνωστη χώρα"

Χωρίζετε σε ομάδες των 3-4 ατόμων. Η κάθε ομάδα αναλαμβάνει από ένα σύνολο γεωγραφικών περιοχών, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα :

A' ομάδα	Πελοπόννησος, Στερεά Ελλάδα, Ιόνια Νησιά
B' ομάδα	Θεσσαλία, Ήπειρος
Γ' ομάδα	Μακεδονία, Θράκη, Ανατολική Ρωμυλία
Δ' ομάδα	Πόντος, Μικρά Ασία
Ε' ομάδα	Νησιά Αιγαίου (Δωδεκάνησα, Κυκλάδες, Νησιά Β.Α. Αιγαίου), Κρήτη

Για κάθε γεωγραφική περιοχή της ομάδας που έχετε επιλέξει, αφού την εντοπίσετε στο χάρτη και την προσδιορίσετε γεωγραφικά, Να βρει αντιπροσωπευτικό φωτογραφικό υλικό.θα συμπληρώσετε έναν ξεχωριστό πίνακα με τα παρακάτω στοιχεία :

Περιοχή:

Νομός				
Πρωτεύουσα				
Βουνά				
Ποτάμια				
Λίμνες				
Εθνικοί δρυμοί				
Χλωρίδα				
Πανίδα				
Υγροβιότοποι				

Σημείωση : Για τις περιοχές της Ανατολικής Ρωμυλίας, του Πόντου και της Μικράς Ασίας,

- ✓ θα τις εντοπίσετε στον χάρτη,

- ✓ θα τις προσδιορίσετε γεωγραφικά,
- ✓ θα βρείτε τις κυριότερες πόλεις και
- ✓ θα καταγράψετε τους κυριότερους σταθμούς της ιστορίας τους.

Στο τέλος η κάθε ομάδα θα παρουσιάσει τα αποτελέσματα της έρευνάς της στην ολομέλεια. Η παρουσίαση θα γίνει με τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών και για κάθε μία περιοχή ξεχωριστά.

"Χορογεωγραφία"

2η δραστηριότητα

"Βασιλικός θα γίνω στο παραθύρι σου"

- ✓ Κάθε ομάδα θα βρει τουλάχιστον 10 τραγούδια για κάθε μία από τις περιοχές που έχει αναλάβει να μελετήσει. Τα τραγούδια θα πρέπει να αναφέρονται στη φύση ή να περιέχουν στοιχεία της φύσης.
- ✓ Αφού καταγράψετε τα τραγούδια, θα τα μελετήσετε και θα συζητήσετε με την ομάδα σας τα παρακάτω θέματα:
 - Το ρόλο που έχει η φύση στα δημοτικά τραγούδια.
 - Τους τρόπους με τους οποίους δηλώνεται ο δεσμός του ανθρώπου με το φυσικό του περιβάλλον.
 - Τα στοιχεία της φύσης (δέντρα, λουλούδια, πουλιά, βουνά κτλ.) στα οποία αναφέρονται τα τραγούδια.
 - Το συμβολισμό που έχουν τα στοιχεία της φύσης στα δημοτικά τραγούδια.
 - Τις πληροφορίες που μας δίνουν τα δημοτικά τραγούδια για τη χλωρίδα και την πανίδα του κάθε τόπου.
- ✓ Αφού καταγράψετε τα συμπεράσματά σας, θα τα συγκρίνετε με αυτά των άλλων ομάδων.
- ✓ Γίνετε ποιητές! Χωριστείτε σε ομάδες 3-4 ατόμων και γράψτε ένα δημοτικό τραγούδι. Το θέμα του τραγουδιού είναι ελεύθερο, αρκεί να χρησιμοποιήσετε στοιχεία της φύσης.

"Χορογεωγραφία"

3^ο Φύλλο Εργασίας

"Κοιμήσου Περσεφόνη"

Θα ακούσετε το τραγούδι του Μάνου Χατζιδάκι, "Ο εφιάλτης της Περσεφόνης" και θα γράψετε ο καθένας ξεχωριστά τις σκέψεις και τα συναισθήματα που του προκαλεί το τραγούδι.

Στη συνέχεια, αφού χωριστείτε σε ομάδες των 3-4 ατόμων, σκεφτείτε, φανταστείτε και απαντήστε στα παρακάτω ερωτήματα:

- Είναι το φυσικό μας περιβάλλον σήμερα το ίδιο με χθες ;
- Αν όχι, σε τι έχει αλλάξει;
- Σκεφτείτε και καταγράψτε τις ανθρώπινες δραστηριότητες και παρεμβάσεις στις οποίες πιστεύετε ότι οφείλονται οι αλλαγές.
- Φανταστείτε το περιβάλλον και τη φύση, έτσι όπως παρουσιάζονται στα δημοτικά τραγούδια : πώς θα ήταν, σε τι θα διέφεραν σε σχέση με σήμερα, πώς θα ήταν οι πόλεις, τα χωριά...
- Με αφορμή το τραγούδι, "Ο εφιάλτης της Περσεφόνης", η κάθε ομάδα θα φιλοτεχνήσει ένα έργο τέχνης (πίνακας, κολάζ, αφίσα).

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Φέρμελη Γ., Ρουσομουστάκη-Θεοδωράκη Μ., Χατζηκώστα Κ., Γκαίτλιχ Μ., 2009, Οδηγός Ανάπτυξης Διαθεματικών Δραστηριοτήτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Υ.Π.Ε.Π.Θ , Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΟΕΔΒ, Αθήνα.

Ρίζες Ελλήνων, Ανθρωπογεωγραφία της Ελλάδας, 2010, Πήγασος Εκδοτική, Αθήνα, (Μακεδόνες, Τσάκωνες, Αρβανίτες, Επτανήσιοι, Θράκες, Μικρασιάτες, Κρητικοί, Πόντιοι, Νησιώτες (Νότιο Αιγαίο, Βόρειο Αιγαίο), Μανιάτες, Σαρακατσάνοι).

Ενδεικτική Ιστολογιογραφία

(τελευταία προσπέλαση 12/2012)

Αποστολοπούλου Μ.Β, Τρικούπης Α., 2009, Το δημοτικό τραγούδι στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Ενδεικτικές αναφορές στο δάσος και στο δέντρο, 1^ο Πανελλήνιο Διεπιστημονικό Συνέδριο Τέχνης & Περ/κης Εκπ/σης, Αθήνα στο www.ekke.gr_Synedrio_Evgenidio/Files/III_Eisigiseis.htm

Γκίκα Μ., Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Λαϊκή Παράδοση, στο http://users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes/folk_songs/periballontikh_ekpaideysh.htm

Ντάνης Α., Η διδασκαλία των παραδοσιακών χορών σύμφωνα με το Δ.Ε.Π.Π.Σ και το Α.Π.Σ της Φυσικής Αγωγής, στο <http://users.sch.gr/adanis/Seminars/Χοροι/Danis.pdf>

Μουσική από το Βορειοανατολικό Αιγαίο, Μουσικός Χάρτης του Ελληνισμού, 2009, Συλλογικό έργο, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, στο http://foundation.parliament.gr/VoulhFoundation/VoulhFoundationPortal/images/site_content/voulhFoundation/file/Books/BIBLIO_AGAIO.pdf

Πανοπούλου Κ., Ο ελληνικός παραδοσιακός χορός : από το χοροστάσι του χωριού, στις αίθουσες διδασκαλίας, στο <http://users.sch.gr/adanis/Seminars/Χοροι/Panopoulou.pdf>

Τσεβρένη Ι., 2009, Ο ρόλος της τέχνης σε μία περιβαλλοντική εκπαίδευση προσανατολισμένη στη δράση, 1^ο Πανελλήνιο Διεπιστημονικό Συνέδριο Τέχνης & Περ/κης Εκπ/σης, Αθήνα, στο www.ekke.gr_Synedrio_Evgenidio/Files/III_Eisigiseis.htm

<http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A111/262/1913,6306/>

(Ψηφιακό σχολείο, Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Το δημοτικό τραγούδι, Εισαγωγή)

<http://www.sfbyzantini-aigio.gr> (Συμβολισμοί - Αλληγορίες - Παρομοιώσεις στο Δημοτικό τραγούδι)

<http://www.xorio.gr> (Στίχοι δημοτικών τραγουδιών)

<http://www.edutv.gr> (Ιστοσελίδα της Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης)

<http://arcadia.ceid.upatras.gr/arkadia/culture/music/dimotiko.htm> (Ανθολόγηση δημοτικών τραγουδιών)

Παράρτημα

Ενδεικτικός κατάλογος Δημοτικών Τραγουδιών

Μακεδονία

Μήλο μου κόκκινο (Συρτός)

Μήλο μου κόκκινο ρόιδο βαμμένο
μήλο μου κόκκινο ρόιδο βαμμένο
γιατί με μάρανες τον πικραμένο
γιατί με μάρανες τον πικραμένο

Παένω κι έρχομαι μα δε σε βρίσκω
παένω κι έρχομαι μα δε σε βρίσκω
βρίσκω την πόρτα σου μανταλωμένη
βρίσκω την πόρτα σου μανταλωμένη

Τα παραθυρούδια σου φεγγοβολούνε
τα παραθυρούδια σου φεγγοβολούνε
ρωτώ την πόρτα σου "πού πάει η κυρά σου;"
ρωτώ την πόρτα σου "πού πάει η κυρά σου;"

Κυρά μ' δεν είναι δω πάεισι στη βρύση
κυρά μ' δεν είναι δω πάεισι στη βρύση
πάεισι να πιει νερό και να γεμίσει
πάεισι να πιει νερό και να γεμίσει

Στερεά Ελλάδα

Αγκινάρα με τ'αγκάθια (Τσάμικος)

Αγκινάρα με τ' αγκάθια
και με τα λουλούδια τ' άσπρα
Μην παραμυρίζεις τόσο
και με κάνεις και νυχτώσω
Κι αν νυχτώσεις, παλικάρι,
κάτσε να 'βγει το φεγγάρι
Να σε ιδώ να σε γνωρίσω,
να σε γλυκοχαιρετήσω
Από ποια σειριά κρατιέσαι
που όλο σειέσαι και λυγιέσαι
Του σειστή, του λυγιστή 'μαι,
τ'αρχικεραστή 'μαι
Που κερνάει με τις κανάτες
και φιλεί τις μαυρομάτες
Που κερνάει με τα ποτήρια
και φιλεί τα μαύρα φρύδια

Ανατολική Ρωμυλία

“Φέτος το καλοκαιράκι” (Ζωναράδικος)

Φέτος το καλοκαιράκι
κυνηγούσα ένα πουλάκι,
κυνηγούσα λαχταρούσα
να το πιάσω δεν μπορούσα.
Άντε κι έστησα την ξόβεργά μου
κι ήρθε το πουλί κοντά μου.

Από την πολύ χαρά μου
ήθελα για να πετάξω
και στους ουρανούς να φτάσω,
άγγελο να κατεβάσω
και την θάλασσα ν' αδειάσω

να την κάνω περιβόλι.

Άντε να φυτέψω λεμονίτσες,
όμορφες τριανταφυλλίτσες.

Την Δευτέρα τις φυτεύω
και την Τρίτη τις κλαδεύω,
άντε την Τετάρτη βγάζουν φύλλα
και την Πέμπτη κάνουν μήλα.

Την Παρασκευή το βράδυ
ήρθε κλέφτης να τα πάρει.
Άντε κλέφτη μου μην κλέφτεις μήλα
μην κορφολογάς τα φύλλα,
τα `χει ο αφέντης μετρημένα
πέντε πέντε κι ένα ένα
στο τεφτέρι του γραμμένα.

Πελοπόννησος

Να χα νεράντζι να' ριχνα (Συρτός)

Να 'χα νεράντζι να- μωρέ, να 'ριχνα στο πέ- καλέ, στο πέρα παραθύρι

Να τσάκιζα- τσάκιζα το μαστραπά, ρόιδο μου

Να τσάκιζα το μαστραπά πού 'χει, καλέ, που 'χει το μόσχο μέσα

Το μόσχο, το- το μόσχο, το γαρίφαλο, ρόιδο μου

Το μόσχο, το γαρί- το γαρίφαλο και το- καλέ, και το μακεδονήσι

Και μέσα η κό- μέσα η κόρη κάθεται, ρόιδο μου

Και μέσα η κόρη κάθεται, κεντάει, καλέ, κεντάει χρυσό μαντίλι

Το μαντίλα- μαντιλάκι όπου κεντάς, ρόιδο μου

Το μαντιλάκι που- μωρέ, που κεντάς εμέ- καλέ, εμένα να το στείλεις

Να μην το στεί- μην το στείλεις μοναχό, ρόιδο μου

Να μην το στείλεις μοναχό, στείλ'το, καλέ, στείλ' το με την αγάπη

Κι εκείνο το- 'κείνο το παράκουσε, ρόιδο μου

Κι εκείνο το παράκουσε και μο- καλέ, και μοναχό το στέλνει

Στα γόνατα- γόνατα μου το 'βαλα, ρόιδο μου

Στα γόνατα μου το 'βαλα και το- καλέ, και το συχνορωτάω

Για πες μου, μα- για πες μου, μαντιλάκι μου, ρόιδο μου

Για πες, μαντιλάκι μου, αν μ'- καλέ, αν μ' αγαπάει η κυρά σου

Δωδεκάνησα, Νίσυρος

Τίνος είν' το περιόλι

Τίνος είν' το περιόλι τούτο πού κρατούμεν όλοι
που `χει το φραμολοάρι και τη γη(ς) μαργαριτάρι.

Βρε γεια σου, γεια σου, νιόγαμπρε, όπου την εκυνήγησες
αυτή τη ρούσα πέρδικα την όμορφη τριανταφυλλιά
Από ταξιδιού μου εκατέβαινα και στο περιόλι της την εύρηκα
τα βασιλικά της επότιζε και τους δυόσμους της εκορφολόιζε.

Σ' όσους γάμους κι αν επήγα, τέτοια νύφη δεν την είδα
να `χει κούτελο φεγγάρι μια χαρά κι ένα καμάρι.

Απάνω στην τριανταφυλλιά έκαμε η πέρδικα φωλιά
και συλλογιέται η πέρδικα και σιέται η τριανταφυλλιά.

Από ταξιδιού μου εκατέβαινα και στο περιόλι της την εύρηκα
τα βασιλικά της επότιζε και τους δυόσμους της εκορφολόιζε.

Ήπειρος

Κοντούλα Λεμονιά (χορός στα τρία)

Μωρη κοντού μωρη κοντούλα λεμονιά,
Με τα πολλά λεμό λεμόνια, Βησσανιώτισσα,
σε φίλησα κι αρρώστησα

και το γιατρό δε φώναξα.

Πότε μικρή, πότε μικρή μεγάλωσες;
Κι έγινες για στεφά στεφάνι, Βησσανιώτισσα,
σε φίλησα κι αρρώστησα
και το γιατρό δε φώναξα.

Χαμήλωσε, χαμήλωσε τους κλώνους σου,
να κόψω ένα λεμό λεμόνι, Βησσανιώτισσα,
Σε φίλησα κι αρρώστησα
και το γιατρό δε φώναξα.

Για να το στύ για να το στύψω να το πιω,
να μου διαβούν οι πό οι πόνοι, Βησσανιώτισσα,
σε φίλησα κι αρρώστησα
και το γιατρό δε φώναξα.

Μωρή κοντού μωρή κοντούλα λεμονιά
με τα πολλά λεμό λεμόνια, Βησσανιώτισσα
δε σ' είδα ψες κι αρρώστησα
κι ούτε γιατρό δε φώναξα.

Πότε μικρή μεγάλωσες κι απόλυκες κλωνάρια
συ μ' έκαμες κι αρρώστησα
και το γιατρό δε φώναξα.

Χαμήλωσε τους κλώνους σου να κόψω ένα λεμόνι
μικρή Δελβινακιώτισσα
απ' τον καημό σ' αρρώστησα.

Για να ντο ζήψω να ντο πιω να μου διαβούν οι πόνοι
σε φίλησα κι αρρώστησα
κι ούτε γιατρό δε φώναξα.

Θράκη

Δεντρίτσι

Δέντρο είχα στην αυλή μου, τζάνου μ' κυπαρίσσι στου μπαξέ μου,
Κυπαρίσσι στου μπαξέ μου, τζάνου μ' το ποτίζω μαύρο δάκρυ.
Το ποτίζω μαύρο δάκρυ, τζάνου μ' του φαρμάκωσα του δέντρου.
Του φαρμάκωσα του δέντρου, τζάνου μ' κι έπεισαν τα φύλα τ' κάτω
Κι έπεισαν τα φύλα τ' κάτω τζάνου μ' κι έσκυξα να τα μαζέψω
Κι έσκυξα να τα μαζέψω, τζάνου μ' βρίσκου ένα δαχτυλίδι.
Βρίσκου ένα δαχτυλίδι, τζάνου μ' όνομα είχει γραμμένο,
Όνομα είχει γραμμένο, τζάνου μ' τ' όνομα του λέν Μιτάξω.
Τ' όνομα του λέν Μιτάξω τζάνου μ' του παράνομα Συντάξω.

Θράκη

Δυο πουλάκια τα καημένα (Συγκαθιστός)

Δυο, καλέ, δυο πουλάκια τα καημένα,
Δυο πουλάκια καλέ τα καημένα,
Πάνε κι έρχονται καλέ για `μένα.

Πα', καλέ πάνε κι έρχονται για μενα,
Πάνε κι έρχονται καλέ για μένα,
Το `να το ταΐζω καλέ μέλι.

Το, καλέ, τ'όνα, το ταΐζω μέλι,
Το `να το ταΐζω, καλέ, μελι,
Τ' άλλο ζάχαρι, καλέ, τριμμένη.

Α, καλέ αγαπώ ένα χελιδόνι,
Αγαπώ καλ' ένα χελιδόνι,
Μα εκείνο καλέ δε ζυγώνει.

Λέσβος

Μπαρμπούνι μου θαλασσινό (καρσιλαμάς)

Μπαρμπούνι μου θαλασσινό κι όλόχρυσό μου ψάρι,
κρίμα έγω νά σ' άγαπώ και άλλος νά σε πάρει.

Κάλλιο καλογριά σε μοναστήρι,
παρά για σένανε στο παραθύρι.

Ψαράς θα γίνω στη στεριά με δίχτυα μανωμένα,
για να ψαρέψω μια καρδιά, που να πονεί για μένα.

Κάλλιο καλογριά με μαύρο ράσο,
παρά για σένανε και να γεράσω.

Έγω 'λεγα, βρυσούλα μου, πώς έτρεχες για μένα,
σύ γύριζες και πότιζες όλα τα διψασμένα.

Πρώτα σ' άγάπαγα με την καρδιά μου,
τώρα σε μίσησα με τα σωστά μου.

Χίος

Σχοιινιάτικος (της μαστίχας) - τραγούδι για το κέντημα του μαστιχιού

Ω! Στο κέντημα του μαστιχιού, ω! σκοπόν έτραγουδούσα,

ω! τον άρεσε κι άρέσει τον, ω! όσοι κι αν τον άκούσαν.

Είμαι δεντρί άλύγιστο και είμαι φορτωμένο,

γιατι έχω πάντοτε πληγές και είμαι κουρασμένο.

Πελοπόννησος

Μανουσάκια (Καλαματιανός)

Εμένα η μάνα μ' μ' έστειλε να μασώ μανουσάκια

Μανουσάκια, μανουσάκια, μόσχος και γαριφαλάκια

Σαν πήγα και τα μάζεψα και τα 'κανα ματσάκια

Μανουσάκια στο ποτήρι, να σε φίληγα στα χείλη

Στην αγορά τα πούλησα και πήρα παραδάκια

Μανουσάκια, μανουσάκια, μόσχος και γαριφαλάκια

Μωρή, τι τον έχεις τον παπά που κάθεται κοντά του;
Μανουσάκια στο ποτήρι, να σε φίληγα στα χείλη
Τον έχει η μάνα μ' αδερφό κι εγώ τον έχω μπάρμπα
Μανουσάκια, μανουσάκια, μόσχος και γαριφαλάκια

Κεφαλονιά

Βιολέτα μ'ανθισμένη (Μπάλος)

Βιολέτα μ' ανθισμένη, βιολέτα μ' ανθιστή (2)
στον ίσκιο σου από κάτω ποιος θ' αποκοιμηθεί;
Παναθεμάτα όλα σου, φαρμάκι είναι τα λόγια σου.
Φαρμάκι και πικρές ελιές είναι τα λόγια που μου λες.
Έλα πάμε , έλα πάμε και ψαράκια έχω να φάμε.
Δυο ψαράκια μελανούρια γεια σου αγάπη μου καινούρια
Βιολέτα μ' ανθισμένη, να πέσουν τ' άνθη σου (2)
να μαραθεί η καρδιά σου και τ' αχειλάκι σου.
Πέταξε πεταλούδα μου, έλα στην αγκαλούλα μου.
Για δες τηνε πως περπατεί με το γαρύφαλλο στ' αφτί.
Για δες τηνε πως με κοιτάει, μαχαιριές πως μου βαραίει.
Δυο ελιές και μια ντομάτα θα σε πάρω μαυρομάτα.

Μικρά Ασία

Κανελλόριζα (καρσιλαμάς)

Κάτω στο γιαλό, κάτω στο περιγιάλι] 2x
κόρην α-, κόρην αγαπώ] 2x

Κόρην αγαπώ, ξανθή και μαυρομάτα] 2x
δώδεκα, δώδεκα ετών] 2x

Δώδεκα ετών, κι ο ήλιος δεν την είδε] 2x
μόν' η μά-, μόνο η μάνα της] 2x

Μόν'η μάνα της κανέλα τη φωνάζει]2x

Κανελό-, κανελόριζα] 2x

Κανελόριζα και άνθο της κανέλας]2x

Φούντα της, φούντα της μηλιάς]2x

Φούντα της μηλιάς, τα μήλα φορτωμένα] 2x

Τ'άκουσα,τ' άκουσα κι εγώ] 2x

Τ' άκουσα κι εγώ, πάω να κόψω μήλα] 2x

Μήλα δεν, μήλα δεν ηύρα] 2x

Μήλα δεν ηύρα, μόν' τον καημό που πήρα] 2x

Πέφτω σ' α-, πέφτω σ' αρρωσιά] 2x

Πέφτω σ' αρρωσιά, σε κίνδυνο μεγάλο] 2x

Φέρτε το, φέρτε το γιατρό] 2x

Φέρτε το γιατρό, τον πόνο μου να γιάνει] 2x

που με λά-, που με λάβωσε] 2x

Που με λάβωσε μια κόρη 'πο την Κρήτη] 2x

Κόρη κρη-, κόρη κρητικιά]2x

Κόρη κρητικιά, κόρη παπαδοπούλα]2x

κόρη κρη-, κόρη κρητικια]2x

Μακεδονία

Η λαφίνα

Όλα τα λάφια που βοσκούν όλα δροσολογιούνται

Και μια λαφίνα ταπεινή δεν πάει μαζί με τ' άλλα

Μόνο στ' απόσκια περπατεί, τ' απόζερβα αγναντεύει

Κι όπου βρει γάργαρο νερό θολώνει το και πίνει

Κι ο ήλιος την ερώτησε κι ο ήλιος τη ρωτάει

Γιατί λαφίνα ταπεινή δεν πας κοντά με τ' άλλα

Μόνο στ' απόσκια περπατείς τα απόζερβα αγναντεύεις

Κι όπου βρεις γάργαρο νερό θολώνεις το και πίνεις

ΜΥΛΩΝΑ ΑΘΑΝΑΣΙΑ, ΠΕ05

Ήλιε μου Σα με ρώτησες θα σου το μολογήσω
Δώδεκα χρόνους έκαμα μόνη χωρίς ελάφι
Δώδεκα χρόνους ήλιε μου στείρα χωρίς ελάφι
Κι από τους δώδεκα κι ομπρός εγέννησα λαφάκι.

Και σαν εβγήκε ο βασιλιάς να λαφοκυνηγήσει
Το βρίσκει μοσχανάθρεφτο και το διπλοσκοτώνει
Γι αυτό στ' απόσκια περπατώ τ' απόζερβα αγναντεύω
Κι όπου βρω γάργαρο νερό θολώνω το και πίνω

Κι ο ήλιος τότε δάκρυσε και τα βουνά ριγήσαν
Και το φεγγάρι έσβησε ν' ακούσει το ελάφι
Κι οι λαγκαδιές κι οι ρεματιές μαζί του αναστενάξαν
Κλάψε με, μάνα κλάψε με, με ήλιο με φεγγάρι.

Πόντος

Αητέν' τς επαραπέτανεν

Αητέν' τς επαραπέτανεν
ψηλά σα επουράνια
και τα τζαγκία ατ' κόκκινα
και το τσαρκούλν' ατ' μαύρον,
εκράτνεν και σα κάρτζια του
παλληκαρί βραχιόνας.
- Αητέ μ', για δος με ασό κρατείς,
για πε με όθεν κείται.

- Ασό κρατώ κι δίγω σε,
αρ όθεν κείται λέγω.

Για ποίσον σιδερέν ραβδίν
καί χάλκινα τσιαρούχιακι
έπαρ σο χέρι σ' τη στράταν
κι όλεν το μονοπάτι.

Ακεί σο πέραν το ρασίν,
σ' αλάτ' επ' εκεί μέρος,
μαύρα πουλία τρώγν' ατον
και ασπρα τριγυλίσκουν.

- Φατέστε, πουλία μ', φατέστε,
φατέστε τον καρίπην,
σήν θάλασσαν κολυμπετής,
σ' όμάλια πεχλιβάνος,
σον πόλεμου τραντέλλενας,
ρωμαίικον παλληκάρι.